

**Wyrok z dnia 16 kwietnia 1997 r.
II UKN 58/97**

Funkcjonariusz zaliczony do I grupy inwalidów w rozumieniu art. 20 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. Nr 53, poz. 214) jest uprawniony do dodatku pielęgnacyjnego tylko wówczas, gdy ze względu na niemożność samodzielnej egzystencji wymaga stałej lub długotrwałej opieki drugiej osoby.

Przewodniczący SSN: Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Zbigniew Myszka (sprawozdawca), Maria Tyszel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 16 kwietnia 1997 r. sprawy z wniosku Tadeusza S. przeciwko Zakładowi Emerytalno-Rentowemu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w W. o dodatek pielęgnacyjny do emerytury, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 27 listopada 1996 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Zakład Emerytalno-Rentowy MSW decyzją z dnia 4 maja 1995 r. odmówił przyznania Tadeuszowi S. dodatku pielęgnacyjnego do pobieranego policyjnego świadczenia rentowego, ponieważ Okręgowa Komisja Lekarska MSW w Ł. orzeczeniem z dnia 31 stycznia 1995 r. zaliczyła wprawdzie ubezpieczonego do I grupy inwalidów całkowicie niezdolnych do służby, ale równocześnie ustaliła, że nie wymaga on opieki innej osoby.

Odwwołanie ubezpieczonego od tej decyzji oddalił Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 1 lipca 1996 r. Sąd ten przyjął jako podstawę rozstrzygnięcia wnioski zawarte w opinii biegłych lekarzy sądowych o specjalizacjach stosownych do zgłaszanych przez ubezpieczonego chorób, że ujawnione schorzenia kwalifikują ubezpieczonego do drugiej grupy inwalidów z ogólnego stanu zdrowia i nie wymagają sprawowania nad nim opieki A osób drugich@. Biegli sądowi sugerowali Apomylenie pojęć prawnych@ inwalidztwa w orzeczeniu Okręgowej Komisji Lekarskiej MSW w Ł. z dnia 31 stycznia 1995 r.

Apelację ubezpieczonego, opartą na zarzucie naruszenia prawa materialnego, oddalił Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 27 listopada 1996 r. zwracając uwagę, że zarówno lekarze Okręgowej Komisji Lekarskiej MSW w Ł. w orzeczeniu z dnia 31 stycznia 1995 r., jak i biegli lekarze sądowi o specjalnościach odpowiadających schorzeniom zgłaszanym przez ubezpieczonego jednoznacznie stwierdzili, że rodzaje i zakres ujawnionych schorzeń nie wymagają sprawowania opieki innej osoby nad ubezpieczonym. Transponując te niekwestionowane ustalenia faktyczne na obowiązujący stan prawny Sąd Apelacyjny

przyjął za Sądem pierwszej instancji, że Okręgowa Komisja Lekarska MSW zakwalifikowała ubezpieczonego do I grupy inwalidów w ujęciu normatywnym ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 53, poz. 214), tyle że ustawa ta w zakresie uprawnień do dodatku pielęgnacyjnego odsyła do warunków przewidzianych w art. 21 ust. 2 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), a ta ustawa wymaga odniesienia do reguł zawartych w art. 24 ust. 4 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), które uzależniają prawo do dodatku pielęgnacyjnego od potrzeby uzyskiwania przez inwalidę opieki ze strony innej osoby, a taka konieczność nie dotyczy ubezpieczonego.

Kasacja ubezpieczonego została oparta na zarzutach naruszenia prawa materialnego (art. 393¹ pkt 1 KPC) przez błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie przepisów art. 20 ust. 1 i art. 25 ust. 1 pkt 2 i art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. Nr 53, poz. 214), art. 24 ust. 4 i art. 48 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin i art. 21 ust. 2 ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw przez przyjęcie, że ustalenie I grupy inwalidztwa funkcjonariusza nie daje mu prawa do dodatku pielęgnacyjnego, a także na naruszeniu przepisów postępowania wskutek jednostronnego prowadzenia postępowania dowodowego i oceny mocy dowodowej na niekorzyść ubezpieczonego (art. 232 i art. 233 KPC), co mogło w sposób istotny wpłynąć na wynik sprawy. Skarżący wniósł alternatywnie o orzeczenie reformatoryjne lub kasacyjne.

Organ rentowy wniósł o oddalenie kasacji podkreślając, że ustalenie pierwszej grupy inwalidztwa funkcjonariuszy nie jest Atożsame@ z prawem do dodatku pielęgnacyjnego. Na rozprawie kasacyjnej pełnomocnik podniósł dodatkowo zarzut niedopuszczalności kasacji, argumentując że wartość przedmiotu zaskarżenia nie sięga kwoty pięciu tysięcy złotych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zarzut niedopuszczalności kasacji w sprawie o dodatek pielęgnacyjny jest nieuzasadniony, ponieważ postępowanie sądowe zmierzające do ustalenia uprawnień do dodatku pielęgnacyjnego weryfikuje jedynie ustawowe przesłanki kreujące z mocy prawa to uprawnienie, a przez to spory te mają charakter ustalający, a orzeczenia sądowe zapadłe w ich wyniku mają w istocie rzeczy znaczenie deklaratoryjne. W takim postępowaniu chodzi zatem o ustalenie uprawnienia do świadczenia z zakresu ubezpieczenia społecznego, a nie o zasądzenie tego świadczenia w konkretnej wysokości, co powoduje, że są to zawsze spory o ustalenie, a nie o świadczenie. Prowadzi to do konkluzji, że dopuszczalność kasacji w sprawach o ustalenie prawa do dodatku pielęgnacyjnego, który ma wysokość określoną ustawowo (art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw - Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm., powoływana dalej jako ustawa rewaloryzacyjna), [...] nie jest obwarowana wartością przedmiotu

zaskarżenia według art. 393 pkt 1 KPC.

Merytorycznie kasacja jest bezzasadna. Ubezpieczony został zaliczony do I grupy inwalidów w rozumieniu przepisu art. 20 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 53, poz. 214, powoływanej dalej jako ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym Policji). Wskazana norma wynika z aktu prawnego regulującego w sposób szczególny materię zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy różnych służb mundurowych, co przejawia się w rozmaitych odrębnościach tego systemu, w tym także w specyficznym i właściwym wyłącznie tej ustawie określeniu grup inwalidzkich funkcjonariuszy. Ustala się bowiem trzy grupy inwalidztwa funkcjonariuszy całkowicie niezdolnych do służby, a wśród nich: I grupę - obejmującą całkowicie niezdolnych do pracy, II grupę - obejmującą częściowo niezdolnych do pracy oraz III grupę - obejmującą zdolnych do pracy. Natomiast inne są ustawowe przesłanki kwalifikacji i zakres każdej z takich grup inwalidów w pracowniczym systemie emerytalnym. W szczególności według normy art. 24 ust. 4 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa o z.e.p.) do I grupy inwalidów zalicza się osoby niezdolne do wykonywania jakiegokolwiek zatrudnienia, które ze względu na niemożność samodzielnej egzystencji wymagają stałej lub długotrwałej opieki innej osoby. Trzeba zauważyć, że szczególne unormowanie grup inwalidzkich funkcjonariuszy Policji wywiera zasadniczy wpływ na ustawowo określoną wysokość przysługujących im rent inwalidzkich, która wynosi odpowiednio dla I grupy - 80%, dla II grupy - 70 % i dla III grupy - 40 % podstawy wymiaru, bez uwzględnienia dodatków rentowych (art. 22 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu Policji). Powyższe rozważania wskazują na odrębne, samoistne legislacyjnie i oczywiście korzystniejsze unormowania statusu prawnego inwalidztwa i wysokości przysługujących świadczeń rentowych dla funkcjonariuszy służb mundurowych w porównaniu do odpowiednich regulacji występujących w powszechnym prawie emerytalnym.

Ustawa o zaopatrzeniu funkcjonariuszy Policji przewiduje także określone dodatki do emerytury lub renty, w tym prawo do dodatku pielęgnacyjnego (art. 25 ust. 1 pkt 2), tyle że w zakresie precyzującym zasady i wysokość nabycia tego uprawnienia następuje odesłanie do przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (art. 25 ust. 3), które są zawarte w dwóch aktach prawnych. Przepis art. 21 ust. 2 ustawy rewaloryzacyjnej stanowi wprawdzie, że dodatek pielęgnacyjny przysługuje osobie uprawnionej do emerytury lub renty, jeżeli osoba taka została m.in. zaliczona do I grupy inwalidów, ale przecież nie stanowi on samoistnej podstawy kreującej prawo do dodatku pielęgnacyjnego. Dodatek ten bowiem przysługuje do renty inwalidzkiej I grupy uzyskiwanej na podstawie przepisów aktów prawnych wymienionych w art. 1 tej ustawy, co jednoznacznie wynika z treści i stylizacji art. 21 ust. 4 tej ustawy, który zawiera odesłanie do przepisów ustawy o z.e.p. Norma art. 48 ust. 1 tej ustawy zawiera identyczną treść jak norma art. 21 ust. 2 ustawy rewaloryzacyjnej, ale również ona nie kreuje samoistnie prawa do zasiłku pielęgnacyjnego dla osoby zaliczonej do I grupy inwalidów, albowiem wyraźnie warunkuje powstanie tego uprawnienia od wcześniejszego ustalenia uprawnienia do emerytury lub renty, w tym m.in. od zaliczenia osoby ubiegającej się o dodatek pielęgnacyjny do I grupy inwalidów w rozumieniu art. 24 ust.

4 ustawy o z.e.p. Ten przepis stanowi, że do I grupy inwalidów zalicza się osoby niezdolne do wykonywania jakiegokolwiek zatrudnienia, które ze względu na niemożność samodzielnej egzystencji wymagają stałej lub długotrwałej opieki innej osoby. Idea, istota i funkcja prawa do dodatku pielęgnacyjnego wyraża się w zapewnieniu osobom uprawnionym do świadczeń emerytalno-rentowych, które wskutek inwalidztwa I grupy lub ze względu na ustawowo określony wiek 75 lat są praktycznie pozbawione możliwości samodzielnego zaspokajania swych potrzeb życiowych, prawa do dodatkowego świadczenia, które służy częściowemu zrekompensowaniu kosztów ponoszonych w celu uzyskania ustawowo uznanej za niezbędną opieki ze strony innej osoby. Taka potrzeba jest ryzykiem (zdarzeniem) ubezpieczeniowym rodzącym podmiotowe uprawnienie do dodatku pielęgnacyjnego, przysługującego do pobieranych świadczeń emerytalno-rentowych. Powyższe rozważania uzasadniają stanowisko, że funkcjonariusz zaliczony do I grupy inwalidów w rozumieniu art. 20 ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym Policji jest uprawniony do uzyskania dodatku pielęgnacyjnego tylko wówczas, gdy ze względu na niemożność samodzielnej egzystencji wymaga on stałej lub długotrwałej opieki innej osoby (art. 25 ust. 3 tej ustawy w związku z art. 24 ust. 4 ustawy o z.e.p. W tych okolicznościach Sąd Najwyższy stwierdził, że w zaskarżonym wyroku nie doszło do naruszenia prawa materialnego.

Równocześnie Sąd Najwyższy uznał, że zebrany materiał dowodowy w sprawie jednoznacznie wykazał, iż aktualnie ubezpieczony nie wymaga stałej lub długotrwałej opieki innej osoby. Takie stanowisko zajęła Okręgowa Komisja Lekarska MSW w Ł. w orzeczeniu z dnia 31 stycznia 1995 r. i było ono przedmiotem weryfikacji opartej o przeprowadzony i prawidłowo oceniony dowód z opinii biegłych lekarzy sądowych, którzy objęli wyjaśnieniem diagnozę i zalecenie zawarte w zaświadczeniu z dnia 3 sierpnia 1994 r. lekarza neurologa. Odmienne i subiektywne przekonanie ubezpieczonego o stanie jego inwalidztwa uzasadniającym prawo do dodatku pielęgnacyjnego nie uzasadnia zarzutów proceduralnych podniesionych w kasacji, w szczególności dopuszczenia kolejnych dowodów z opinii innych zespołów biegłych, skoro rodzaje i stopień zaawansowania ujawnionych schorzeń ubezpieczonego nie ograniczają samoobsługowych zdolności zapewnienia jego podstawowych potrzeb życiowych.

Mając powyższe na uwadze kasacja podlegała oddaleniu z mocy art. 393¹² KPC.

[...]

=====